

GORICI, 15. februarja 1905. Pečaj.

Per 211/1905

10002706, 2

GORSKI
GOSPODAR

List za povspesevanje kmetijstva
v slovenskem Primorju.

Ureduje in izdaja **Anton Štrekelj**,
državni potovalni učitelj kmetijstva v Gorici.

List izhaja v začetku in v polovici vsakega
meseca ter stane 2 K na leto. Naročnino
pošiljati je na upravo „Primorskega Gospo-
darja“ v Gorici (Pri rudeči hiši št. 7). m.m

Jako uljudno prosimo vse one gospode, katerim smo poslali „Primorskega Gospodarja“ na ogled, naj list vrnejo, če si ga ne mislijo naročiti. Zapišejo naj na ovitek samo besedico „nazaj!“ One gospode pa, ki hočejo delovati s nami za probujo našega kmetijstva in imajo namen list obdržati, prosimo, da nam to vsaj s dopisnico naznanijo.

Nekoliko o krmljenju mlečne živine.

Mleko se pri nas vedno dražje prodaja in reja mlečne živine postaja radi tega za našega kmetovalca vedno večje važnosti. Osobito okoli mesta donaša mlekarstvo velike dohodke. Pa tudi drugod, kjer ni mogoče svežega mleka prodati, marveč se izdeluje iz njega maslo in sir, nosi reja mlečne živine več nego reja živine za meso, kajti s tisto krmo, s katero se živina za 1 kg zredi, dá dobra mlekarica 10 in tudi več litrov mleka. En kilogram živega goveda prodaja se dandanes po 70 do 75 vinarjev, za 10 litrov mleka pa dobimo blizu mesta tudi 2 K 40 vin, a tam, kjer se izdeluje mleko v sir 1 K 20 vin. do 1 K 60 vin. V kratkem bo zvezala nova železnica večino naših krajev s Trstom,

kjer je cena mleku še bolj visoka nego na Dunaju in mnogo naših kmetovalcev pošiljalo bo lahko svoje mleko sèm. Potreba mleka v Trstu je jako velika in bo še večja, ko se bo izdelovalo tu kondenzirano in ledeno mleko za mornarico. Ravno danes čitam inserat, v katerem išče nekdo 1000 l mleka na dan.

Da nam bo donášalo mlekarstvo v resnici mnogo koristi, moramo v prvi vrsti znati, kako krmiti mlečno živino, da bo dala z malo piče mnogo mleka. Pri nas se na pravilno krmljenje malo pazi in zato nemamo z živinorejo takovih uspehov, kakoršne imajo v drugih deželah, osobito na Nemškem in v Švici. Nekateri naši gospodarji zametujejo, tako rekoč, krmo, drugi pa varčijo ž njo mnogo preveč, nego bi smeli. Največkrat pa dobimo pri nas, da se redi mnogo več živine, nego se jo lahko prèko zime preživi. To je popolnoma napačno, kajti izstradana živina ne bo nam donášala dobičkov. Živina uporablja namreč hrano v prvi vrsti za svoje telo (za gorkoto) in samo kar tu ostane, uporabi lahko za mleko ali za meso. Kdor ne polaga toraj svoji živini nič več nego potrebuje ta za gretje svojega telesa, ne bo imel od nje drugih dohodkov nego gnoj, ki pa ne more poplačati vse krme. Če dajemo živini več krme nego jo zamore uporabiti za svoje telo in za napravo mleka, potem gré neporabljen del iz živine in mi nimamo od preobite krme spet drugih dohodkov nego gnoj.

Zato je jako dobro, če kmet že pred zimo preračuni koliko klaje ima in ti klaji primerno vredí tudi število živine, ki jo misli prezimiti. Da ne bo treba spomladi s krmo preveč varčiti, preračuni naj se, nadalje, koliko krme se smé na dan uporabiti. Za mlečno kravo, ki tehta živa 500 *ky* treba je na dan 12 *ky* organskih snovij. Pod tem imenom razumemo vse one rastlinske in živalske snovi, ki gorijo, vendar brez vode, ki se nahaja v njih in brez pepela, ki ostane, ko te snovi zgorijo. Srednje seno ima n. pr. v 100 *ky* 79 $\frac{1}{2}$ *ky* organskih snovij, drugo je voda (14 $\frac{3}{10}$ *ky*) in pepel (6 $\frac{2}{10}$ *ky*). Slama ima še nekoliko več organskih snovij nego seno, vsakdo pa vé, da se živina po slami ne bo redila in tudi mleka ne bo dala mnogo. Zakaj ne? V organskih snoveh, ki se nahajajo v 100 *ky* pšenične slame je samo 8 dekov prebavne beljakovine, 1 *ky* prebavne tolšče in 41 *ky* prebavnih ogljenih hidratov. Beljakovina in tolšča sta snovi, ki napravljata meso in mleko, ogljeni hidrati služijo živini bolj za kurjavo. Iz tega pač lahko razvidimo, zakaj ne daja živina, ki

žré samo slamo, mleka. V 100 l mleka se nahaja okoli $3\frac{1}{2}$ kg beljakovine (sirnina spada tudi med beljakovino) a odkod naj živina vzame to beljakovino? Da bo toraj gornjih 12 kg organskih snovij 500 kg težki kravi zadostovalo za svoje telo in za napravo mleka, mora biti v njih vsaj 1 kg 25 dekov prebavne beljakovine, 20 dekov tolšče in $6\frac{1}{4}$ kg prebavnih ogljenih hidratov. 15 kg srednjega sena bi imelo 12 kg organskih snovij a med temi 81 dekov beljakovine 6 kg 15 dekov prebavnih ogljenih hidratov in 15 dekov tolšče. Premanjkuje mu toraj 44 dekov beljakovine in 5 dekov tolšče, ogljeni hidrati pa skoraj zadostujejo. Srednje seno je toraj premalo redivno, da bi zamogli samo ž njim rediti mlečno živino. Če nadomestimo 5 kg takega sena s 6 kg dobre meteljke (lucerne), katera ima v 100 kg 12,3 kg beljakovine, dobimo za mlečne krave primerno krmo, ki bo imela zgoraj določene množine redilnih snovij. Mesto 6 kg lucerne rabili bi lahko 5 kg pšeničnih otrobov ali pa 4 kg slame in 2 kg sesamove pogače. Opomniti moram, da 15 kg jako finega sena, osobito planinskega, ima dovoljno množino gornjih redilnih snovij, zato mu ni treba drugih dodatkov.

Po učitelju kmetijstva Dr. Glättli v Švici navedem naj tu 2 uzorca za zimsko in 2 za poletno krmljenje mlečnih krav in sicer je zračunjeno to za krave, ki so 600 kg težke (2 naši majhni kravi):

Za zimsko krmljenje v letih, ko je malo sena: 10 kg dobrega sena, 5 kg slame, 1 kg plev, 4 kg živinske pese, 1 kg krompirja in $1\frac{1}{4}$ kg podzemnične pogače (Erdnusskuchen); ali pa: 10 kg prav dobrega sena, 5 kg ovsene slame, $1\frac{1}{4}$ kg podzemnične pogače in $1\frac{1}{2}$ kg pšeničnih otrobov. Mesto podzemnične pogače rabila bi se lahko pri nas tudi pogača bombaževega semena ali pa sezamova pogača. Te pogače dobivajo se v tovarni za stiskanje olja v Trstu (proti Škednju).

Za poletno krmljenje priporoča omenjeni učitelj: 30 kg zelene krme, $7\frac{1}{2}$ kg ovsene slame in $1\frac{1}{2}$ kg sezamove pogače; ali 40 kg zelene krme, 2 kg ovsene slame, 1 kg ovsenih resin in 2 kg turščine moke.

S tem nočem reči, da moramo ravno tako krmiti, kakor uči dotični učitelj, toda pokazati sem bolj hotel, kakor krmijo živino v Švici, kjer so najbolj umni živinorejci. Ker se bomo vrnili v teku časa še večkrat h krmljenju, zato naj omenim tu samo na pravilo: Za mlečne krave pripravi krmo tako, da bo

razmerje med prebavno beljakovino nasproti prebavnim ogljenim hidratom in dvakratni tolšči skupaj tako, kakor je 1 proti 6.

Kedar krmimo, pazimo na red in točnost. Po zimi, ko dajemo mlečni živini bolj suho pičo, krmimo navadno dvakrat na dan, po leti, ko dobivajo krave svežo krmo, pa trikrat. Krmiti je ob določeni uri, kajti če krmimo prepozno se živina po nepotrebem draži in s tem, da izgublja brez koristi različne prebavne soke, ji piča dana o nepravem času manj zaleže. Tudi požrè živina tako pičo prehlavno in jo premalo prežveče. Če krmimo prerano, nima živina onega teka, ker ni dovolj lačna; pa tudi želodec izpušča v tem slučaju manj soka nego navadno.

Da se poveča tečnost krme polagajmo živini 10 do 20 gramov soli na dan. Sol se spremeni v želodcu v solno kislino, ki upliva jako ugodno na prebavljanje. Sol polagajmo živini vsak dan in ne, kakor delajo naši kmetovalci, po enkrat na teden ali celo mesec. Velike množine soli, kakor jih ti dajejo na enkrat, živini celo škodujejo. Sol ne upliva pa samo na prebavljanje jako ugodno, marveč tudi na mlečnost krave. Pojiti je treba mlečno živino vsaj dvakrat na dan. Čista voda je predpogoj vsaki živinoreji. Motna in blatna voda, kakor se nahaja v naših kalih je živini škodljiva. Kraševci, če hočete imeti koristi od svoje živine, pripravite si najprej dobre vodnjake!

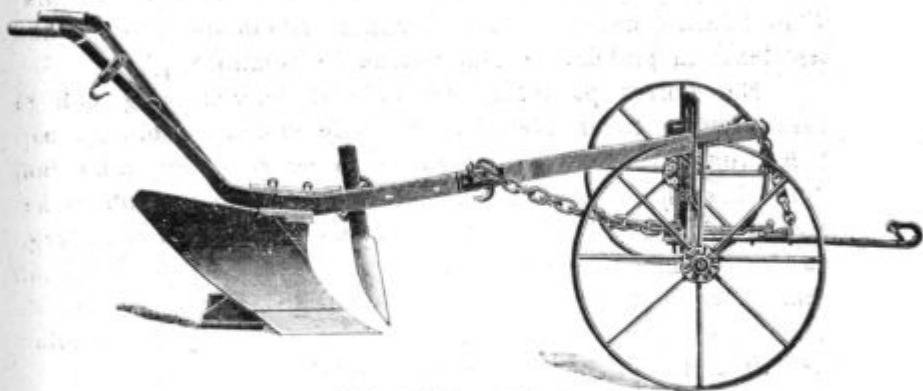
Tu pa tam je navada, da krmijo mlečno živino obenem, ko molzejo. To je napačno! Ne samo, da pride iz krme v mleko mnogo glivic, ki ga potem izpridijo, marveč znano je, da mlečnost živine raste ali se manjša (po tem, kako se živina počuti. Saj se v naših hlevih čestokrat prigodi, da pritišči krava mleko! Če pazi krava bolj na pičo nego na molžnjo, je pač gotovo, da ne bo dala toliko mleka kakor v nasprotnem slučaju. Ko krava žrè, se navadno premika a s tem dá povod, da jo dekla ali hlapec tepe in taka molžnja ni potem ne kravi ne onemu, ki jo molze, prijetna. Molzti je treba pred krmljenjem in dokler se molze naj se ne kaže kravi krme, kajti s tem se jo samo draži in vznemirja.

Št.

Dobro oralo — dobro delo.

Naši kmetovalci rabijo še mnogo orodja, katero bi morali že davno vreči med staro šaro in nadomestiti z novejšimi pripravami, ki dajejo pri manjšem trudu večje uspehe in boljše delo. Posebno bi bilo čas, da zamenjamo naše starinsko drevo, o katerem pravijo, da ga je že Adam rabil, z modernim železnim oralom. Res je, da nas stane leseno drevo le malo, zato nam pa napravlja, kedar ž njim orjemo, mnogo truda in jeze. Le pogledjmo, kako meče orača sem ter tje po polju in kako se

Pod. 4. Universalni plug.

ta poti, da ga vsaj deloma zadrži v določeni brazdi! Koliko trpljenja užije pa še uboga živina! Če vprežemo samo dva vola, porečejo nam, da so kokoši prgače po polju, če vprežemo štiri, nimamo denarja, da bi plačali drugi par volov. Saj je treba dati gonjaču z dvema voloma 8 do 10 kron na dan in po vrhu tega, kar imamo najboljšega v kleti in v omari. Z repo in s kašo niso dandanes orači zadovoljni.

Preč torej s staro pokveko, ki ne napravi tudi nobenega pravega dela! Mesto, da bi to drevo zemljo preobračalo in rahljalo, jo samo odmika na stran. Gnoja ne moremo niti podorati ž njim, če ga ne spravljamo sproti z grabljami v brazdo.

Vse drugačno delo napravlja moderen plug, kakoršnega ti kaže naša podoba. Lemež na njem je ojster in reže samo na eno stran, ne toraj kakor pri našem plugu, ki opravlja to delo

prav po nepotrebnem na obe strani in porablja zato več živalske moči. Ob strani odreže zemljo pri novem plugu poseben nož ali črtalo, pri starem napravlja to delo navadno lesen ali pa železen steber, ki je tudi 2 in 3 *cm* debel. Sila se tudi tu izgublja. Posebno se pa izgublja ta na leseni, raskavi deski, katere se prijemlje zemlja. Nasprotno zdrsne zemlja ob gladki železni deski (stranici) kakor po ledu. Ker je lesena deska ravna, ne more obrniti zemlje tako, kakor svedru podobno zavita železna stranica in zato ne more vplivati tudi zunanji zrak na zemljo, ki ni obrnjena. Polje orano s plugom, ki ima zavito desko, je toraj bolj rodovitno. Skušnje nas uče, da rabi naš star plug približno dvakrat toliko sile kakor jo rabi pravilno železno oralo. S tem poslednjim prihranimo si toraj lahko lep denar in pridelki se nam povrhu še pomnožè.

Ne morem pa trditi, da je vsaki železen plug tudi za vsako zemljo dober. Ne, v vsaki zemlji moramo rabiti nji najbolj primerno oralo. Oralo za težko zemljo imeti mora bolj dolgo in bolj zavito desko nego za lahko zemljo. Tudi za kamenita tla mora biti deska bolj položna in lemež bolj širok nego za čisto zemljo. Kakšno oralo je najboljše v naših različnih zemljah ne moremo še natanko povedati, vendar je gotovo, da se je sponeslo v zemlji, kakoršna se nahaja v goriški okolici, najbolj oralo, kakoršno kaže naša podoba.

Št.

Kako cepiti in kaliti ameriksanske kolči?

(Dalje).

Angleška kopolacija z jezičkom se za cepljenje kolči, ki se potem umetno kalé, dandanes najbolj priporoča. Razun tega cepljenja razširilo se je zadnja leta tudi cepljenje s klinčkom, ki se zabode v stržen (srce) med podlago in cepič. Klinček drži cepič dovolj trdno, da se ne odvali ta od podlage. Oba trtna dela prerezati je okoli $1\frac{1}{2}$ do 2 *cm* oddaljeno od člena navpično ali pa samo malo poševno. Klinček, kateri se zabode nato

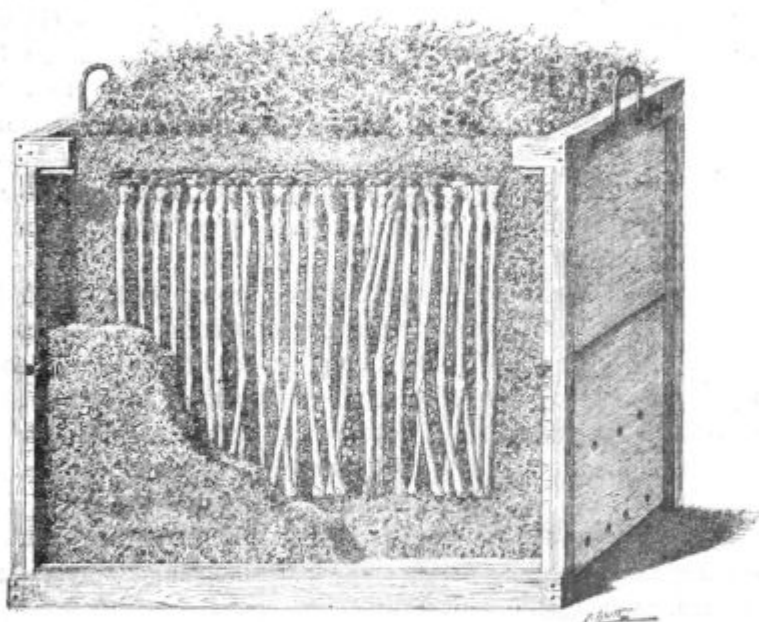
v stržen, mora biti na obeh straneh koničast (ošpičen) in približno 2 do 3 *cm* dolg. Take klinčke napravimo si lahko sami iz bolj trdega lesu ali pa ošpičimo tudi na drugem koncu čevljarske žeblice, ki morajo biti pa dovolj dolgi in dovolj tanki. Tudi klinčki, s katerimi trebimo zobe, nam dobro služijo, če jih prerežemo na dva dela ter nato ošpičimo. Kedar zabadamo cepič h podlagi, ni ravno potrebno, da se oba dela na las tičeta; še dobro je, če sta prerezi nekoliko razsebe, ker pride potem zrak lažje k ujima in se zato boljše in lažje zarasteta. Ta način cepljenja, ki ga je prvi uporabljal oskrbnik Schwarzmann na Moravskem, je samo nekoliko let star, zato ni prav preskušeno, vendar pa zasluži, ker je tako priprost, da ga tu omenjamo. Naše skušnje s tem cepljenjem sponesle so se prav dobro. Klinček, ki tiči v strženu, ne škodi prav nič nadaljnemu trtnemu razvoju, ker je stržen mrtev del trte. Tudi temu cepljenju ni potrebna nobena obveza.

Čvrst delavec cepi v enem dnevu na angleški način 800 do 1000 trt, po zadnjem načinu pa še mnogo več. Kedar cepimo, paziti nam je, da sta podlaga in cepič jednako debela, vendar pa ne škoduje, če je cepič za spoznanje bolj droben od podlage. Ko smo nacepili večo množino trt, pogrniti jih je z mokro cunjjo ali pa deti v zaboj med moker mah.

Da bo ona kožica, ki spoji cepič s podlago in se imenuje znanstveno kambij, rastla, deti je cepljeno trto v gork in vlažen zrak. Kjer ni gorkote, vlage in zraka, kambij ne raste in trti se ne bosta spojili. Če zasadimo toraj cepljene kolči naravnost v zemljo, ne bo se jih mnogo prijelo, ker manjka v zemlji dovoljne gorkote, zraka in včasih tudi vlage. Če zemljo dobro zrahljamo in tako pripravimo, da jo bo solnce močno segrelo, dobimo lahko dobre uspehe tudi v zemlji, vendar pa nismo z uspehom nikdar tako gotovi kakor tedaj, če trte ovijemo v mah ali podobno tvarino, ki dobro drži vlago in zrak ter jih hranimo toliko časa v gorkem prostoru, da se spoji cepič s podlago ter začne kaliti. Še le potem presadimo trte v zemljo.

Trte in mah je najboljšje polagati v zaboje (kište). Ti ne smejo biti ne preveliki, ne premajhni. Najboljši so 50 do 55 *cm* visoki, ravno toliko dolgi in široki. Lahko pa rabimo tudi do 1 *m* dolge in 60 *cm* široke zaboje, kakoršne dobimo za nekoliko novčičev v različnih prodajalnah. Pokrivala zaboju ni treba. Če

je mogoče eno stranico zaboja privzdigniti, služi to jako dobro, kedar polagamo v zaboj trte ali pa kedar jih jemljemo iz njega. Ta stranica se mora seveda laliko, ko zaboj napolnimo, spet pritrditi. Skozi stranice mora prihajati v notranji del zaboja zrak, zato se morajo na več krajih prelukujati. Ako so deske bolj redko zbite in se nahajajo med njimi dovolj široke špranje, jih ni potrebno še posebej vrtati.

Pod. 5. Cepljene kolči pripravljene za kalenje. Prednja stranica je odstranjena. V sredini vidijo se trte, med katerimi se nahaja do pod cepljenega mesta zdrobljeno oglje pomešano z $\frac{1}{2}$ mahu. Trte obdaja ob strani plast mahu pomešanega z ogljenim prahom, a vrhu tet so ogljeni koščiči, katere spet pokriva najprej zdrobljen, potem pa cel mah.

Predno stavimo trte v zaboj, pripraviti si moramo potreben mah, v katerega trte zavijemo. Mesto mahu rabijo tudi žagovno, šoto, zdrobljeno lesno oglje itd. Najbolj pogostoma pa se rabi mah zmešan z lesnim ogljem. Predno mah rabimo, treba ga je na majhne koščiče razsekati ali razdrobiti. Kdor le more, naj potrosi med vsake 3 dele mahu 1 del prahu lesnega oglja, ki ovira plesnobo na trtah in v mahu. Jako se priporoča tudi mah,

predno se rabi, v vreli vodi opariti. S tem delom zamori se plesnoba, a zabrani se obenem tudi vrenje mahu, ki bi seveda trtam neprijalo.

Ko stavimo trte v zabojo, moramo zabojo poleči na stranico. Na ti stranici razgrne se potem 3 do 5 prstov na visoko mah in na tega polagamo cepljenke eno poleg druge tako, da pride necepljen del proti dnu zaboja a cepiči vsi v eno vrsto na prednjo stran. Nad prvo plast trt denemo še drugo, tretjo plast in tako naprej, dokler smo zabojo s trtami napolnili. Kar ostane med trtami praznega prostora zapolniti je vsako toliko časa s zdrobljenim, kakor grah debelim lesnim ogljem, kateremu je dodati na vsaka 2 dela 1 del zdrobljenega mahu. Trt pa se ne sme do vrha zagrnuti s to zmesjo, marveč kvečemu do 8 *cm* pod spojno mesto. Spojno mesto mora biti prosto. Če rabiš sam mah brez oglja, naseli se v njem rad plesnivec. Tudi ob straneh in ob dnu zaboja počlačiti je za 3 do 5 prstov na debelo mah, ki brani, da se trte v zaboju prehitro ogrevajo in razhlade. Toliko mahu deti je tudi na zadnje trte pod gornjo stranico. Če pridjamo temu mahu nekoliko ogljenega prahu, je jako dobro.

Ko smo zabojo na popisani način napolnili, obrnemo ga spet na pravo stran in s tem postavimo tudi trte pokončno. Delo pa še ni končano! Trte je treba tudi po vrhu zagrnuti.

Da bodo zamogli mladi poganki odejo lahko predreti, je najboljše, če pogrnemo trte n ujšprej s plošnatimi ogljenimi koščiči, vrhu katerih denemo nekoliko zdrobljenega in potem še nekoliko celega mahu. Ogljena plast je približno 1 *cm* debela in služi v ta namen, da se zrak skozi oglje hitro premika. Če hočemo pogledati, kako trte kalijo, odbrskamo nekoliko koščičev, pa vidimo; ko jemljemo trte iz zaboja, zabojo nagnemo in oglje kar odsujemo. Ako rabimo nasprotno samo mah, odlomimo, ko opravljamo to delo, marsikateri poganeček, ki se zaplete v njega. Zdrobljen mah, katerega je razgrnuti okoli 3 do 4 *cm* na debelo vrhu oglja, varuje trte mraza in tudi osušenja. Preveč stiskati pa ga ne smemo, ker bi ne puščal potem dovolj zraka h trtam.

Gornja podoba kaže nam, kako je skladati trte, mah in oglje v zaboje.

(Dalje prihodnjic).

GOSPODARSKE DROBTINICE.

Mah je na travniku hud plevel. Najbolj se razvija tam, kjer ne more rasti trava bodisi, ker je travnik prevlažen, preveč obsečen od drevja ali pa premalo rodovitnen. Proti mahu je toraj najboljše sredstvo, če odstranimo te napake s tem, da travnik s pomočjo jarkov osušimo, pognojimo ter drevje posečemo. Delo bo imelo še boljši uspeh, če obenem tudi mah odstranimo. To napravimo z železnimi grabljami ali še mnogo lažej s travniško brano. Z brano zrahljamo obenem tudi gornjo zemljo, kar na travo jako dobro vpliva. Brani se po travniku lahko od jeseni do spomladi, vselej pa je paziti na to, da je travnik dovolj suh in da se ne vdira pod živino. Če je na travniku mnogo mahu, branati je dvakrat v letu. Po pobrananem travniku dobro je posejati nekoliko travniškega semena. Tudi gnoj se dobro poplača. Osobito dobro služi proti mahu kajnit, ki ima poleg kalija tudi mnogo kuhinjske soli. Kdor ne more kupiti tega gnojila, potrosi naj nekoliko pepela.

Kmetovalci na Vipavskem in na Krasu, ki hočejo poskusiti kako dela travniška brana, pišejo naj z dopisnico uredniku tega lista in radovoljno jim prepusti za nekoliko časa brezplačno to pripravo.

V kakšnem času je pretakati vino? — Vino pretoči, če le mogoče, v lepem, stanovitnem vremenu. Zakaj to? Če pretakaš takrat, ko se pripravlja h nevihti ali h dežju, je zračni tlak v kleti mnogo manjši nego v sodu in zato se vzdiguje ogljenčeva kislina (sapa), ki se nahaja v vinu in s seboj privzdigne prav lahko tudi nekoliko drožja. Radi tega se vino rado zmoti. Iz istega uzroka moraš tudi veho, predno začneš vino pretakati, odpreti. Pri starejših vinih, ki imajo malo drožja, ni potrebno toliko paziti na vreme. Kdor ima tlakomer ali barometer, gleda mesto na vreme na to pripravo. Pretakati je, če stoji živo srebro visoko.

Da se ne prašiči med sabo koljejo in grizejo, priporoča neki Anglež pomazati jih po vratu in po glavi s petrolejem. Ker ima petrolej neprijeten okus in močno smrdi, ponehajo kmalu z bojem. Kdor kupi prešiče iz raznih hlevov in jih zapre v skupen hlev, lahko poskuša ali govori Anglež resnico.

Cepiče različnega sadnega drevja, osobito bolj plemenitih jabolčnih in hruškinih vrst, dobé naši kmetovalci v manjših množinah brezplačno, če se oglašé v državni drevesnici, ki se nahaja v Gorici poleg rdeče hiše (nasproti ženske bolnišnice). Kdor pride po cepiče, ogleda naj si s to priložnostjo, kako se vzgojuje tu cepljeno sadno drevje.

Da ne postane les črviv, olupí na drevesnem deblu, katerega nameravaš v jeseni posekati, že sedaj spomladi lubad v podobi kolobarja. Tako drevo porabi poleti ves škrob, ki ga ima v deblu in v vejah za napravo listja in zato bo njegov les bolj trpežen. Skušnje so pokazale namreč, da se živijo lesni črvi večinoma od škroba, zato ne napadajo onega lesu, kateremu manjka ta snov.

Led ohraniš na sledeči priprost in cen način: Na prikladnem kraju, bodisi v kaki od solnca obrnjeni dolinici ali v senčnati rebrini razgrneš po tleh okoli pol metra na visoko rožja ali vejvja. Če zvežeš vejevje v snope in jih položiš enega poleg drugega, še boljše. Na to rožje nakopičiš potem v podobi keglja led, ki ga obliješ v mrzlem vremenu z vodo, da zamrzne v eno gručo. Led pokriješ nato okoli 50 do 80 *cm* na debelo z listjem, vrhu katerega napraviš nekako slamnato streho. Da veter slame ne odnese, pritrđiti jo moraš z vejami, ki jih obtežiš s kamenjem. Mesto slame rabiš lahko tudi plast zemlje, ki jo razgrneš nad listjem. Še boljši nego zemlja bi bil premogov pepel, če ga zamoreš dobiti blizu.

Motno vino. — Temu in onemu vinogradniku vrel je letos mošt izvanredno dolgo časa. Marsikedo je mislil da prihaja to vrenje od velike množine sladkorja, ki se nahaja v moštu. To mnenje pa je večinoma napačno, ker povré mošt tudi s 26°/₁₀₀ sladkorja v 14 dneh skoraj popolnoma, ako ima dovolj gorkote. Te sladkobe pa ne doseže tudi naš najboljši mošt, če ni iz sušenega grozdja. Uzrok počasnemu vrenju bil je letos v skoraj vseh slučajih mraz, ki je pritisnil ob trgatvi. Ker se vrelne glivice v mrzlem moštu le počasi razvijajo, zato počasno vrenje. Nekaterim vinogradnikom, ki imajo mrzlo klet ali so pozno trgali, vrelo je vino celo do božiča in še sedaj je motno. Tako vino gotovo še sedaj ni povrelo. Čim se bo začela toraj klet spet razgrevati, pričelo bode to vino spet vreti in se motiti.

Črna vina, ki niso popolnoma povrela na lupinah, so bleda, kar prihaja od tod, da niso mogla radi pomanjkanja alkohola barvila iz lupin izvleči. Ker so nepopolno povreta, motna vina podvržena raznim boleznim, zato moramo skrbeti, da tako vino čim prej povré. To dosežemo na ta način, da klet več dni zaporedoma dobro zakurimo ali pa s tem, da del vina segrejemo, kar pa ne priporočamo radi slabih priprav, ki jih imajo naši kmetje. Nad 35° ne bi smeli greti. Boljše je, če postavimo posodo vroče vode v vino, to pa tako, da ne uide voda iz posode. Najbolj pa priporočamo, da v mrzlih jesenih vrelni kleti dobro segrejemo. Bujno vrenje navadnega mošta mora v 8 dneh končati. Čim je vino popolnoma povrelo, včisti se samo.

Gliste so za kmetijstvo koristne živali. Skušnje so pokazale, da je zemlja, v kateri se nahajajo gliste, mnogo bolj rodovitna nego ona, v kateri ni glist. To prihaja večinoma od tod, da se zemlja, ki jo te živali požrejo, v telesu s pomočjo raznih sokov razdrobi in deloma razpade. Redilne snovi se s tem rastlinskimi koreninam bolj odprejo. Rovi, ki jih napravljajo gliste, ko rijejo pod zemljo, služijo kot nekaki dovodniki zraka h spodnjim koreninam. Korenine potrebujejo, kakor znano, tudi zraka, da zamorejo rasti. Pa tudi voda se pretaka po teh rovih, zato vplivajo dobro na razvoj spodnjih korenin. Ker požré glista tu pa tam kak suh listič, kako mrtvo žuželko, mrtvega polža itd., zato je njeno blato precej redivno. Ko se sprehajajo gliste po zemlji gor pa dol, mešajo gornjo in spodnjo zemljo in služijo kot nekaki kopači.

Senica spada med najbolj koristne naše ptice, ker se hrani večinoma od žuželkov osobito od gosenic in njihovih jajčec. Išče jih poleti in pozimi, osobito pa za časa, ko gnezdi. Vsak mladič, kojih je navadno 4 do 6 v gnezdu požré na dan tudi 20 gosenic, katere mu nosita stariša. Četudi se je ta ali oni pritožil, da mu je ukrala senica kako pšenično zrno, vendar ta škoda se še davno ne more primerjati s koristjo, ki jo napravlja ta tica. Zato storimo pač dobro delo, če ji vržemo sedaj po zimi tu pa tam kako mrvico. Osobito rada ima seme solnčnic in navadnih buč (koč). Pač ostro kazni bi zaslužili oni, ki v naši goriški okolici lové in moré senico, našo najboljšo prijateljico.

Čudno se nam tudi zdi, da hočejo nekateri pri nas, naj bi se uvrstila senica med krdelo škodljivih ptičev!

Kam sadi rupestris monticolo, kam riparijo portalis? —

Rupestris monticola (topolovka) poganja svoje korenike bolj navpično in zato tudi bolj globoko nego riparija portalis. Radi tega prenaša lažej sušo, ker dobiva iz globočine potrebno vlago. Nasprotno se sponaša v vlažnih tleh boljše riparija portalis, ker ne dobiva rupestris monticola v vlažni globočini dovolj zraka, ki je korenikom za raščo neobhodno potreben. Radi tega bomo sadili rupestris monticolo v suha in kamenita tla, v solučne lege, riparijo portalis pa tje, kjer se ni bati suše, in kjer je zemlja mrzla. V sovdanu in opoki, v kraški kremenici in v kraških plitvih zemljah uporabljali bomo toraj rupestris monticolo, v ilovici, v kotlinah in v kraških dolinah, kjer je zemlja težka, riparijo. V gruščasti zemlji, kakoršna se nahaja okoli Gorice je boljša rup. monticola, nasprotno se sponaša v soški dolini, kjer je poletje bolj hladno, riparija portalis na sploh boljše od rup. monticole, ker ljubi ta trta večo vročino.

Konjska bolezen smrkelj pojavila se je zadnji čas v nekaterih krajih v soški dolini, radi česar so se vsi konji tod preiskali. Konju, ki ga je napala ta bolezen, ni več zdravila in poginiti mora p-ej ali slej. Smrkelj prime se rad tudi človeka in je tudi njemu jako opasen. Pri konju spoznaš bolezen na tem, da se napravljajo na sluzni koži v nosu mehurji, ki izpuščajo nagnojeno ali krvavo tekočino. Navadno je tudi sluzna koža neednakomerno rudeča. Vratni žlezni otečeta do jajčje debelosti ter postaneta trdi in neobčutljivi. Če se ju tipa, ne občuti žival posebne bolečine. Koža se nad njima lahko pregiblje. Smrkelj spada med kužne bolezni, če se pokažejo torej znamenja o njem, naznaniti je to koj pristojni politični oblasti, da pošlje na lice mesta svojega živinozdravnika. Navadno se sumljiva žival umori. Če se ni pokazal sum istinitim, povrne država svoto, za katero se je žival cenila. Kdor proda konja, jamči zanj 15 dni, da nima te bolezni, če se je toraj v teku te dobe pokazala, prevzeti mora prodajalec zopet konja.

Kmetijska razstava se bo vršila meseca maja t. l. v Pragi. Prijave sprejema že sedaj praška centralna kmetijska družba.

VPRASHANJA IN ODGOVORI.

A. S. v K.: Kje bi se dobili hruškini in jabolčni divjaki?

Dobra tvrdka za sadno drevje je Villh. Klenert, drevesnica v Gradcu. 100 divjakov stane 3 do 5 kron, kakor hočete imeti močnejše ali šibkejše. Naznajte samo z dopisnico, koliko rabite in pošlje vam jih po poštnem povzetju. Če bi se oglasili prej, dobili bi divjake lahko od vlade po znižani ceni.

M. L. v R. (Vipavsko): Zakaj se oglašja letos tako malo kupcev za naše vino?

Na to vprašanje pač ni prav lahko odgovoriti, osobito zato, ker je letošnji vipavec v obče jako dober in primeroma tudi jako po ceni. Glavni uzrok, da ne morejo Vipavci svojega vina prav lahko prodati, leži večinoma v preteklosti, ker so svoj beli mošt predolgo puščali na tropinah in je bilo radi tega vipavsko vino preveč zagatno. Letos obrnilo se je, hvala Bogu, po nekaterih krajih v tem oziru na boljše, vendar še vedno ne tako, kakor bi bilo želeti. Mi smo prepričani, da bodejo Vipavci svoj vinski pridelek mnogo lažje in tudi mnogo boljše prodajali, čim se poprimejo pravilnega kletarstva. Zakaj se je večina briskih vin že poprodalo?!

Nekatere kupce straši tudi govorica, da je vino iz ameriške trte slabše nego ono iz stare trte. Dokler je trta mlada, in preveč rodi, je to sicer resnica, večina vipavskih nasadov pa daje, ker so že stari, jako dobro vino, osobito če je cepil gospodar dobro trto. Kdor cepi pa samo ajdovko in mejino, ta gotovo tudi v prihodnje ne bo lahko oddal svojega pridelka.

Ker se dela za vipavsko vino premalo reklame, to je tudi uzrok, da pride h nam premalo kupcev. Goriško vinarsko društvo, ki ima ta namen ni moglo do sedaj niti delovati, ker se mu ni niti toliko udov prijavilo, da bi se zamogel vršiti prvi občni zbor. Krivi so si torej vinogradniki sami.

Kot slednji uzrok naj navedem še ta, da se niso ital. vina, ki so se vpeljala h nam lansko in letošnjo zimo, še porabila. Skladišča ital. vin v Nabrežini n. pr. so še tako polna, da morajo velike množine vina hrauti kar pod milim nebom.

Za večje posestvo v Rihenbergu išče se

opravnik,

ki je izvežban osobito v vzgoji sadnega drevja.

Ponudbe pošljejo naj se na „Vinarsko in sadjarsko društvo“
v Rihenbergu.

Iščejo se

reznice američanskih trt
ruprestris monticole in riparije portalis.

Ponudbe pošiljati je na upravništvo „Primorskega Gospodarja“. *

Goriška zveza gospodarskih zadrug in društev v Gorici

vabi člane „Centralne posojilnice“ v Gorici in drugih posojilnic po deželi, ki so pridružene tej zvezi, da se naročijo na **modro galico**, angleško, ^{99/99} in na **žveplo**, Ventilato Trezza. Naročila se sprejmejo le za toliko blaga, kolikor je naročenega.

Poleg tega posreduje tudi pri nakupu drugih kmetijskih potrebščin, kakor umetnih gnojil, poljedelskih strojev i. t. d.

Pisarna: u ica Vetturini št. 9.

Grozdne stiskalnice z diferencialno pripravo za pritis, M M M M

Skropilnice proti strupeni rosi, M M M M

Žveplalnice, Stiskalnice za olje, kakor tudi vse druge kmetijske stroje prodaja po tvorničnih cenah

IG. HELLER na Dunaju

II. Praterstrasse 49

— Ceniki brezplačno in pristo postnine.

Pristni

Alfa-Laval

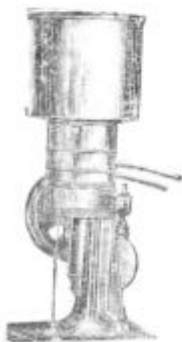
so glede trajnosti,
zmožnosti in čistega
posnemanja

posnemaalniki

NEDOSEŽNI.

Nad pol milijona posnemaalnikov v rabi in z nad 600
prvih nagrad odlikovani.

Ceniki brezplačno in prosto poštine.

Akejska družba

ALFA SEPARATOR

Praga * Dunaj * Gradec

Tvornica najboljših mlekaarskih
strojev in priprav.

Zastopniki se povsod iščeja. *

